

Stockholm den 9 augusti 2021

R-2021/1033

Till Justitiedepartementet

Ju2021/01730/DOM

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 18 maj 2021 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Vissa frågor om sekretess när Justitiekanslern bevakar statens rätt.

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot promemorians förslag, men vill särskilt framhålla vikten av att förslaget förhållande till grundlagarna analyseras och förtydligas i det fortsatta beredningsarbetet. Det gäller särskilt avvägningen mellan, å ena sidan, allmänhetens intresse av insyn och upprätthållandet av offentlighetsprincipen samt, å andra sidan, Justitiekanslerns och statens intresse av sekretess.

Advokatsamfundet anser även att det bör övervägas om den föreslagna lagtexten kan göras mer lättillgänglig.

Synpunkter

Rätten att ta del av allmänna handlingar utgör en grundpelare i Sveriges demokratiska statskick. Genom tillgången till allmänna handlingar underlättas enligt Advokatsamfundets mening en fri åsiktsbildning, en fri och på fakta grundad debatt i olika samhällsfrågor och en medborgerlig kontroll av den offentliga maktutövningen – faktorer som får anses vara utmärkande för en rättsstat.

Sekretess innebär begränsningar både i allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar enligt tryckfrihetsförordningen och i offentliga funktionärers rätt till yttrandefrihet enligt regeringsformen. Sekretess innebär också begränsningar i den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Sådana begränsningar får endast göras efter en avvägning mellan behovet av sekretess och intresset av insyn i den verksamhet eller hos den myndighet där handlingarna förekommer och endast med hänsyn till de intressen som framgår av 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen.

Utgångspunkten i Justitiekanslerns verksamhet är för närvarande att sekretess endast ska gälla i vissa undantagssituationer (jfr 42 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL). Det kommer bland annat till uttryck genom att ett särskilt kvalificerat skaderekvisit gäller vid utlämnande av handlingar som Justitiekanslern har erhållit från enskilda (se 42 kap. 2 § OSL). Ett motsvarande särskilt kvalificerat skaderekvisit gäller för uppgifter som Justitiekanslern får från en annan myndighet – och som omfattas av sekretess hos den myndigheten – om uppgiften förekommer i en handling som Justitiekanslern upprättar (se 42 kap. 4 § OSL).

Lagstiftaren har tidigare bedömt att någon mer långtgående sekretess för Justitiekanslerns verksamhet inte är nödvändig (se prop. 1993/94:165 s. 56 och s. 65). Det framstår således som att lagstiftaren tidigare har haft uppfattningen att allmänhetens intresse av insyn i Justitiekanslerns verksamhet är betydande, både när det avser Justitiekanslerns tillsyn över offentlig verksamhet och i verksamhet för att bevaka statens rätt eller bistå regeringen med råd och utredningar.

Promemorian innehåller förslag som innebär att en betydligt mer långtgående sekretess ska gälla hos Justitiekanslern, i och med att de materiella sekretessreglerna i OSL blir direkt tillämpliga i delar av Justitiekanslerns verksamhet för att bevaka statens rätt. Advokatsamfundet ifrågasätter inte att de intressen och motiv för sekretess som redovisas i promemorian är berättigade, men eftersom förslaget innebär en inskränkning av offentlighetsprincipen behöver en mycket noggrann avvägning mellan behovet av sekretess och intresset av insyn göras.

Promemorian innehåller emellertid endast mycket kortfattade överväganden i det avseendet. Det anges att *"[i]ntresset av insyn i en pågående tvist [...] kan inte anses väga särskilt tungt"* (s. 13) och att avseende *"sådana yttranden som Justitiekanslern i*

investeringstvister hämtar in från andra myndigheter finns det däremot inte någon anledning att tillmäta offentlighetsintresset samma vikt” (s. 16). Det anges också att ”[i]ntresset av att kunna efterleva EU-rättslig praxis och därmed inte störa Sveriges mellanfolkliga förbindelser får anses väga tyngre än intresset av insyn” (s. 18).

Utöver det ovanstående behandlar promemorian inte intressekonflikten mellan insyn och sekretess. Ovanstående delar av promemorian innehåller dessutom framförallt konstateranden av att intresset av insyn inte har någon större vikt, utan att dessa konstateranden motiveras närmare.

Även om Advokatsamfundet i huvudsak inte har någon erinran mot promemorians förslag i sig, anser Advokatsamfundet mot ovanstående bakgrund att en mer utförlig analys och förtydliganden av förslagets förhållande till grundlagarna är behövlig. Det gäller särskilt avvägningen mellan, å ena sidan, allmänhetens intresse av insyn och att upprätthålla offentlighetsprincipen samt, å andra sidan, Justitiekanslerns och statens intressen av sekretess. Advokatsamfundet utgår från att en sådan analys och erforderliga förtydliganden kommer att ske under det fortsatta beredningsarbetet.

Advokatsamfundet konstaterar slutligen att den lagtext som föreslås i promemorian är svår att tillgodogöra sig utan en närmare granskning av författningskommentaren. Det bör därför övervägas om lagtexten kan göras mer lättillgänglig.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander